

ADVIES 1711

Onbetaalde stages buiten de opleiding

Datum: 4 oktober 2017

Voorzitter: Nozizwe Dube

Aanwezigen:

Baetens Jo, Bostoën Arthur, Bouzouf Mo, De Geest Ines, Dieleman Isaak, Meeus Frederik, Meylemans Eveline, Safi Hella, Seynaeve Koen, Van Geem Amaury, Vandeghinste Nicky, Verreet Simon

De Vlaamse Jeugdraad, in vergadering op 4 oktober 2017, onder voorzitterschap van Nozizwe Dube, en met bovenvermelde aanwezigen, adviseert unaniem het volgende:

1. Stap buiten het formeel onderwijs af van onbetaalde stages en introduceer er betaalde stages. 4
2. Voorzie een duidelijk statuut voor betaalde stages buiten het formeel onderwijs. 4
3. Maak werk van kwaliteitsvolle stages. 5
4. Vlaamse Jeugdraad sluit zich aan bij het *European Quality Charter on Internships and Apprenticeships*. We roepen ook de verschillende belanghebbenden op om het Charter voor kwaliteitsvolle stages te verspreiden bij werkgevers, studenten en stagairs. 6
5. Informeer jongeren beter over de rechten en plichten van stagairs zowel binnen als buiten het formeel onderwijs. 5
6. Zorg voor een goede monitoring van stages buiten de opleiding. 5
7. Stel als overheid zelf het goede voorbeeld en bied zelf geen onbetaalde stages aan zoals dit nu bijvoorbeeld wel gebeurt bij de FOD Buitenlandse Zaken. 6

1 Situering

Onbetaalde stages zijn ONMOGELIJK voor mensen van de lage klasse. Wij moeten ook huur en eten kunnen betalen, van welk geld moet dat dan? Ik heb al sinds mijn 16e vakantiejob gedaan en telkens de helft gespaard opdat ik mijn universitaire studies zou kunnen betalen, gezien mijn ouders zich dit niet konden veroorloven. Ik heb geen financieel vangnet om een onbetaalde stage te doen. Dit is in mijn ogen een nieuwe vorm van slavernij. Betaalde stage dat iets minder verdient dan het normale werk, daar zou ik nog ietwat mee akkoord kunnen gaan zolang je er je huur en eten mee kunt betalen.

(Bevraging Vlaamse Jeugdraad, Een onbetaalde stage...iets voor jou?, 2017)

1.1 België koploper onbetaalde stages

Een stage biedt jongeren de kans om een vlotte overgang te maken van het onderwijs naar de arbeidsmarkt. Het biedt hen een inzicht in hoe een werkplek er in het echt uit ziet en levert belangrijke praktische ervaring en competenties op. Daarnaast vormt een stage vaak een goede opstap om bij datzelfde bedrijf aan de slag te gaan. Dit soort ervaring is bij jongeren des te belangrijker aangezien ze de arbeidsmarkt in een economisch onzekere positie betreden.

In Europa en in België worden jongeren vandaag geconfronteerd met een de facto positie waarin ze eerst ervaring moeten verwerven en connecties moeten opbouwen via één of verschillende stages om op die manier een betaalde job te vinden. In België loopt zo'n twee derde van de jongeren een stage, in Europa is dat net iets minder dan de helft.¹ Tachtig procent van de stagiairs die in België een stage lopen buiten het formeel onderwijs worden daarbij niet vergoed. Geen enkel land doet het zo slecht.

Een stage kan zowel binnen of buiten een schoolse opleiding plaatsvinden. Dit advies spreekt zich voornamelijk uit over stages buiten de opleiding². Dit soort stages, die vaker onbetaald dan betaald zijn, zorgen voor een grotere ongelijkheid, ondermijnen het belastingstelsel en verwaarlozen de sociale veiligheid en bescherming op de werkplek. Daarnaast werpen dit soort onbetaalde stages een financiële drempel op voor heel wat jongeren, waarbij sommigen geforceerd worden om hun spaargeld of dat van hun ouders te gebruiken en andere jongeren door deze drempel zelfs volledig uit het proces worden gesloten. Ten slotte blijken onbetaalde stages buiten de opleiding steeds populairder te worden en stijgt de vraag ernaar³, wat de problematiek belangrijker maakt.

1.2 Europees niveau neemt het voortouw

Het afgelopen werkjaar werkte de werkgroep Europa van de Vlaamse Jeugdraad aan een advies over onbetaalde stages buiten de opleiding. Dit thema leeft op Europees niveau al heel wat langer. Zo nam het Europees Jeugdforum eerder dit jaar juridische stappen tegen België om onbetaalde stages te laten verbieden. Het diende daartoe een collectieve klacht in bij het Europees Comité voor Sociale Rechten.⁴ Verder stelde de organisatie ook een European Quality Charter on Internships and Apprenticeships op.⁵

Ook buiten het Europees Jeugdforum is er aandacht voor dit thema. De European Parliament Youth Intergroup vonden meer dan 100 Europese Parlementsleden bereid om het Manifesto for Fair Internships te ondertekenen, onder hen ook enkele Vlaamse Parlementsleden.⁶

De Vlaamse Jeugdraad sluit zich met dit advies aan bij de strijd die er op Europees niveau gevoerd wordt en wil dit ook doortrekken naar het Belgische en Vlaamse niveau. Het afgelopen jaar stelde de Vlaamse Jeugdraad een bevraging op waarin een 150-tal jongeren hun mening gaven over het systeem van onbetaalde stages buiten de opleiding. Uit deze bevraging konden we twee belangrijke zaken afleiden. Jongeren vinden het zeer belangrijk dat er manieren bestaan om ervaring op te doen en stages zijn hiervoor een goede manier, maar het onbetaald karakter van stages

¹ http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_378_en.pdf

² In België vinden meer dan een kwart van de stages plaats buiten de opleiding, http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_378_en.pdf

³ <https://www.apache.be/2017/04/13/onbetaalde-stages-ervaring-voor-de-elite/?sh=458f694dcc49c0a5bb09d-2036238817>

⁴ http://www.youthforum.org/assets/2017/05/YFJ_CollectiveComplaint_2017.pdf

⁵ http://www.youthforum.org/assets/2014/04/internship_charter_EN1.pdf

⁶ <http://lllplatform.eu/lll/wp-content/uploads/2017/06/Annex-1-Manifesto-for-Fair-Internships.pdf>

buiten de opleiding zien velen als een groot probleem. Op basis van de resultaten van deze bevraging en de Europese ervaringen stelden we dit advies op.

In het uitgebreid advies 1702 van de Vlaamse Jeugd Raad over de toegang tot werk werd hierover ook al een duidelijke paragraaf opgenomen. In dit advies werken we de adviespunt verder uit.

Ontwerp een specifiek statuut voor stagiairs buiten het formele onderwijs. Een wettelijk kader dat de sociale bescherming, de kwaliteitscriteria van een stage, de minimale vergoeding voor de stages en een systeem voor de erkenning van de tijdens de stage verworven competenties vastlegt. Stages zijn van groot belang voor jongeren, omdat ze hen de kans geven een eerste ervaring op de arbeidsmarkt te verwerven en hun theoretische kennis uit studies of opleiding in de praktijk te brengen. Door stage te lopen, kunnen jongeren hun kansen verhogen om hun loopbaan te lanceren. Maar het huidige stagesysteem heeft een aantal valkuilen. Stages vervangen soms betaalde arbeidsplaatsen, wat in geen geval zou mogen. Daarenboven genieten stagiairs meestal niet van sociale bescherming of krijgen ze geen financiële vergoeding die hen toelaat een autonoom leven uit te bouwen. Gevolg: alleen kinderen van kapitaalkrachtige ouders hebben de kans om stages te doen, wat ongelijkheid in de hand werkt. Een vergoeding is dus belangrijk om ook jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties stages te gunnen waarvan ze later de vruchten kunnen plukken. Ten slotte worden de competenties en ervaring uit een stage meestal niet erkend en tellen ze niet voor de opbouw van sociale rechten. De Vlaamse Jeugd Raad pleit voor een duidelijk statuut.

Advies 1702: Toegang tot werk

1.3 Doel en criteria van stages (binnen én buiten de opleiding)

Een stage heeft tot doel voor de jongere een leerervaring aan te bieden. De Vlaamse Jeugd Raad merkt op dat het echter niet steeds duidelijk is wat dat juist inhoudt. Daarom geven we graag de visie van de Vlaamse Jeugd Raad weer. Op deze manier maakt de Vlaamse Jeugd Raad voor zichzelf, voor jongeren, voor bedrijven, voor onderwijsinstellingen en voor de overheid duidelijk wat juist onder een stage verstaan wordt. We steunen hierbij op het Europees Kwaliteitscharter voor Stages en Leercontracten.

De Vlaamse Jeugd Raad is van mening dat:

- Een stage nooit mag leiden tot vervanging van een reguliere job;
- Een goed georganiseerde stage de jongeren praktische ervaring laat opdoen. Daarnaast biedt het hen de mogelijkheid om praktische vaardigheden toe te voegen aan de kennis en kwalificaties die ze eerder hebben verworven tijdens formeel of niet-formeel onderwijs;
- Een stage een jongere helpt om zichzelf professioneel te oriënteren. Daarnaast is het ook een middel om zijn of haar perspectieven over verschillende sectoren te verbreden;
- Een stage een jongere erkende werkervaring verleent die hun vaardigheden ontwikkelt en hun beroepsbekwaamheid verhoogt;
- Een stage uitgevoerd moet worden onder begeleiding van een competente leidinggevende. Daarnaast moet de stagiair toegang hebben tot kwalitatieve evaluatie- en klachtenkanalen om zo de vooruitgang en de kwaliteit van de stage te monitoren;
- Een stagiair in het begin van zijn of haar stage actief geïnformeerd moet worden over zijn/haar arbeidsrechten, de werknemersvertegenwoordiging, zijn/haar verantwoordelijkheden ten aanzien van het bedrijf en gezondheids- en veiligheidsrisico's op de stageplaats. Daarnaast moet ook de desbetreffende sociale bescherming voorzien worden

2 Advies

Stap buiten het formeel onderwijs af van onbetaalde stages en introduceer er betaalde stages.

Dan heb je eindelijk je diploma na hard studeren, vele stages en andere opdrachten, zou je dan nog eens gratis moeten gaan werken. Een opleiding zou voldoende moeten inhouden om die onbetaalde stages overbodig te maken, anders is er iets mis met de opleiding.
(Bevraging Vlaamse Jeugdraad, Een onbetaalde stage...iets voor jou?, 2017)

Zowel uit onze bevraging als uit internationale ervaringen zien we dat onbetaalde stages buiten het formeel onderwijs een groeiend fenomeen zijn. Dit zowel omdat steeds meer bedrijven en organisaties hier gebruik van willen maken, als omdat ook jongeren hier zelf een toegangsweg tot de arbeidsmarkt in zien. Heel wat jongeren beschouwen dit als een optie, maar zien op dat moment de negatieve impact van het systeem niet in. Zowel het onzeker statuut als het uitsluitend mechanisme zijn belangrijke argumenten om af te stappen van onbetaalde stages.

Zoals eerder vermeld in ons advies "Toegang tot werk (1702)" genieten stagiairs meestal niet van sociale bescherming of krijgen ze geen financiële vergoeding die het hen toelaat een autonoom leven uit te bouwen. We pleiten dan ook voor meer dan een onkostenvergoeding, maar een volwaardige vergoeding voor het geleverde werk. Het gevolg is dat kinderen van kapitaalkrachtige ouders een grotere kans hebben om stages te doen, wat kansongelijkheid in de hand werkt. Een vergoeding is dus belangrijk om ook jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties stages te gunnen waarvan ze later de vruchten kunnen plukken.

Voorzie een duidelijk statuut voor betaalde stages buiten het formeel onderwijs.

Als je een onbetaalde 'stage' doet buiten je opleiding om is dat naar mijn mening eigenlijk geen stage meer en val je onder de gewone regels rond arbeid. Je moet dus ten minste het minimumloon voor die sector/ beroep ontvangen zoals overeengekomen in de arbeidswet naar mijn mening.
(Bevraging Vlaamse Jeugdraad, Een onbetaalde stage...iets voor jou?, 2017)

De Belgische wetgeving is helemaal niet duidelijk over het statuut van onbetaalde stages buiten de opleiding. Het gaat zelfs zo ver dat wordt beweerd dat onbetaalde stages in vele gevallen in strijd zijn met de wetgeving⁷. Deze onduidelijkheid zou niet mogen, noch voor de jongere, noch voor het bedrijf dat de stage aanbiedt.

De Vlaamse Jeugdraad pleit daarom voor een duidelijk statuut waarbij er een regeling wordt voorzien over de sociale rechten van stagiairs. Daarnaast kan dit statuut er ook voor zorgen dat de competenties en ervaring uit een stage erkend worden op de arbeidsmarkt. Tenslotte – en gekoppeld met het vorig adviespunt – vragen wij om voor deze stages (buiten het formeel onderwijs) ook een vergoeding te voorzien. In Vlaanderen bestaat er al een systeem dat hiervoor ter inspiratie kan gebruikt worden, de beroepsinlevingsovereenkomst (BIO), maar hier wordt nog maar weinig gebruikt van gemaakt. Zo blijkt uit cijfers van VDAB dat in 2015 er 137 BIO's werden opgestart bij jongeren (-25 jaar) en dat dit in aantal in 2016 steeg tot 329.⁸

⁷ <https://www.creativeskills.be/articles/onbetaalde-stages-zijn-illegaal/?lang=nl> en <http://justpay.strikingly.com>

⁸ Dit aantal is mogelijk een onderschatting, aangezien VDAB ook BIO's mag goedkeuren waarbij de deelnemer niet gekend is. Van deze anonieme deelnemers is de leeftijd dus niet gekend.

Maak werk van kwaliteitsvolle stages.

Veelal zijn onbetaalde stages echter meer bezighoudingstherapie. Wanneer nuttige handelingen kunnen worden gedaan/geleerd tijdens de stage is dit een grote meerwaarde. (Bevraging Vlaamse Jeugd Raad, Een onbetaalde stage...iets voor jou?, 2017)

Het gebrek aan duidelijke kwaliteitsrichtlijnen bij een stage buiten de opleiding ondermijnt het hoofddoel van zo'n stage als educatieve kans voor jongeren om praktische vaardigheden te verwerven. We dringen er bij de verschillende belanghebbenden daarom op aan om een ondersteunings- en monitoringsbeleid te ontwikkelen om zo kwaliteitsvolle stages meer en beter te kunnen implementeren.

Als basis voor zo'n kwaliteitsvolle stage kan het European Quality Charter for Internships and Apprenticeships dienen. Daarnaast kan er gedacht worden aan een zelfbeoordelingsinstrument zoals dat al op Europees niveau bestaat⁹. Het doel van zo'n instrument is om het bedrijf inzicht te laten krijgen in de manier waarop het voldoet aan het aanbieden van kwaliteitsvolle stages. Daarnaast moet er ook gekeken worden hoe deze ervaring effectief kan worden gehonoreerd. Een certificaat kan hiervoor een optie zijn.

Informeer jongeren beter over de rechten en plichten van stagiairs zowel binnen als buiten het formeel onderwijs.

Naast dat het om financiële redenen tot ongelijke kansen leidt, bestaat er ook heel weinig informatie over. (Bevraging Vlaamse Jeugd Raad, Een onbetaalde stage...iets voor jou?, 2017)

Jongeren moeten beter kunnen terugvinden welke rechten zij hebben op de werkplaats als stagiair en hoe die specifiek verschillen van die van de andere werknemers. Daarnaast moet het ook duidelijk zijn welke administratieve verplichtingen een stagiair moet nakomen, zowel naar de stage-gevende organisatie als naar de overheid toe.

Dit moet gecommuniceerd worden via verschillende kanalen die makkelijk beschikbaar zijn en in een taal die op maat is van jongeren. Zorg dat jongeren steeds weten waar ze naartoe kunnen met vragen over dit onderwerp en dat deze op een duidelijke manier kunnen worden beantwoord.

Breng de gegevens over stages buiten de opleiding duidelijk in kaart.

Tijdens de opmaak van dit advies merkten we een groot gebrek aan duidelijke cijfers op over dit onderwerp. Er zijn wel cijfers van VDAB over het aantal BIO's, maar zoals eerder aangegeven blijken deze niet volledig. Daarnaast bestaan er ook cijfers van de Flash Eurobarometer 378: The experiences of traineeships in the EU¹⁰. Uit deze cijfers komt België naar voren als het land waar het kleinst aantal stagiairs vergoed wordt voor hun prestaties. Slechts 18% geeft aan een vergoeding te hebben ontvangen tijdens de stage. In vergelijking met bijvoorbeeld onze buurlanden ligt dit percentage zeer laag. Zo wordt er in Nederland 57% van de stagiairs betaald, in Frankrijk 39% en in Duitsland 38%. Bovendien scoren we ook ver onder het Europees gemiddelde van 40%. De Vlaamse Jeugd Raad vindt deze cijfers zeer verontrustend en vraagt dan ook actie hiertegen. Hoe komt het dat België zo slecht scoort?

⁹ http://www.youthforum.org/assets/2014/04/QIA_self-assessment-2015.pdf

¹⁰ http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_378_en.pdf

Er zouden statistieken beschikbaar moeten zijn over stages buiten én binnen de opleiding. Daarbij wordt best het volgende bijgehouden: het aantal stagiairs, de duur van hun stage, aantal stageplaatsen die beschikbaar zijn, de sociale voordelen die al dan niet aan de stages zijn gekoppeld, de bedragen die worden betaald, de leeftijdsgroepen van de stagiairs en de soorten stagiairs (binnen of buiten het formeel onderwijs). Deze informatie moet toegankelijk zijn voor het grote publiek.

Stel als overheid zelf het goede voorbeeld en bied zelf geen onbetaalde stages aan.

Wanneer men dit probleem rond onbetaalde stages wilt aanpakken dient men eerst en vooral te kijken naar de stages die worden aangeboden door de overheid. Werkgevers aanmoedigen om jongeren kwaliteitsvolle stages aan te bieden gaat enkel als je als overheid zelf het goede voorbeeld geeft. Als de overheid op dit vlak al niet mee is, waarom zou men zich in andere sectoren hier dan zorgen om moeten maken?

Een voorbeeld zijn de onbezoldigde stages die bij de FOD Buitenlandse Zaken aangeboden worden. Jongeren krijgen hierbij de kans om mee te draaien bij een politieke instelling in het buitenland, zolang ze zelf maar voor al hun kosten opdraaien. Op die manier wordt een heel pak jongeren uitgesloten en dit kan niet. Zorg als overheid voor stages waartoe iedereen de kans heeft en toon op die manier de werkgevers hoe het hoort.

Vlaamse Jeugdraad sluit zich aan bij het *European Quality Charter on Internships and Apprenticeships*.¹¹ We roepen ook de verschillende belanghebbenden op om het Charter voor kwaliteitsvolle stages te verspreiden bij werkgevers, studenten en stagiairs.

We worden door de context gedwongen door stages te doen. In bv internationale context (VN, de Vlaamse Overheid, de Federale overheid) geraak je vaak enkel maar onbetaald binnen. En als jij het niet onbetaald wilt doen, geen probleem, er staan er 100 achter je in de rij. (Bevraging Vlaamse Jeugdraad, *Een onbetaalde stage...iets voor jou?*, 2017)

Het Europees Jeugdforum maakte in 2014 het *European Quality Charter on internships and Apprenticeships*. In dit charter wordt zeer duidelijk omschreven wat een kwaliteitsvolle stage inhoudt. De Vlaamse Jeugdraad sluit zich aan bij dit charter en hoopt dat andere organisaties, overheden en bedrijven zich aansluiten bij dit charter. Zo ondertekenden o.a. Microsoft en Addecco dit charter. Graag geven we een overzicht van de voornaamste punten.

- Een stage is in de eerste plaats een leerkans

Een stage kan en mag nooit een job vervagen. Jongeren krijgen via een stage de kans om ervaring op te doen en zo hun competenties te versterken die ze eerder aanleerden binnen zowel formele als niet-formele leerkanalen. Belangrijk om mee te geven is dat deze opgedane ervaring ook erkent dient te worden. Jongeren moeten duidelijk geïnformeerd worden over hun rechten als stagiair zoals bijvoorbeeld op de impact op hun sociale rechten zoals een werkloosheidsuitkering of het al dan niet doorlopen van hun wachttijd.

- Stages vinden in de eerste plaats binnen het formeel onderwijs. Maar ook daarbuiten zijn er mogelijkheden tot stages als aan de volgende voorwaarden wordt voldaan.

¹¹ http://www.youthforum.org/assets/2014/04/internship_charter_EN1.pdf

- Een geschreven en bindend contract waarin de duurtijd van de stage, de vergoeding en de leerdoelstellingen worden beschreven.
- Een vergoeding die boven het Europees minimuminkomen ligt van 60% van het mediaan inkomen of het minimuminkomen. Hiervoor dient een duidelijke wettelijke basis aanwezig te zijn.
- Een stage kan enkel voor een beperkte tijd worden gevolgd.
- Vergoeding van de onkosten.
- De stagiair moet blijven genieten van zijn/haar sociale rechten zoals sociale zekerheid, werkloosheidsuitkeringen of pensioenrechten.
- Een tussentijdse evaluatie en eindevaluatie waarin gekeken wordt of er een mogelijkheid is om een contract te krijgen als werknemer.
- Een beperkt aantal stagiairs per organisatie.
- Transparante vacatures voor stages met zowel een duidelijke taakomschrijving als een omschrijving van de arbeidsomstandigheden.
-
- Om de kwaliteit van stages te verzekeren is er nood aan ondersteunende maatregelen en goede monitoring. Zo moet er bekeken worden hoe deze ervaring kan erkend worden en is er nood aan duidelijke cijfers over stages. Op dit moment zijn dit nog te vaak inschattingen.